

**Devlet Demiryolları ve Limanları Umum Müdürlüğü 1930
senesi bütçesi hakkında 1/661 numaralı kanun
lâyihası ve Bütçe Encümeni mazbatası**

T. C.

Başvekâlet

Muamelât Müdürlüğü

Sayı: 6/1406

1 - V - 1930

B. M. M. Yüksek Reisliğine

Nafia Vekâletince tanzim ve Maliye Vekâletinin 30/4/1930 tarihli tezkeresile tevdi olunan ve İera Vekilleri Heyetinin 30/4/1930 tarihli iğtimamında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan Devlet Demiryolları ve Limanları Umum Müdürlüğünün 1930 senesi bütçe kanun lâyihası ile esbabı mucibe mazbatası ve merbutu cetveller leffen takdim olunmuştur.

Muktazasının ifa ve neticesinin iş'arına müsaade buyrulması rica olunur efendim.

Başvekil
İsmet

Esbabı mucibe

Devlet Demiryolları ve Limanları Umumî idaresinin 1930 malî senesi bütçe projesi merbuten takdim kılınmıştır.

Varidat ve masraf erkamının vaz'ında nazarı dikkate alınan hususat ile bütçe kanununun tedvininde âmil olan nikat berveği ati arz olunur:

A: Varidat

1929 bütçesinde işletme varidatı miktarı (14 226 000) lira tahmin edilmiştir. Meclisi Âliye hakikî bir bütçe takdimi hususunda umumî idarenin gösterdiği tekayüdün memnuniyetle ifade edilecek bir neticesi olarak 1929 senesi ilk sekiz ay zarfında (10 326 350) lira işletme varidatı tahsil edilmiştir. Bu miktar nazarı mutaleaya alınacak olursa sene nihayetinde bütçe ile tahmin edilen miktarın tamamile elde edilebileceği şüphesizdir. Kânunusani 1930 gayesine kadar tahsil edildiği zikredilen işletme varidatı meyanında şubat 1930 dan itibaren işletmeye açılmış olan (130) kilometrelik Kayseri - Şarkışla hattının getireceği hasilât ile mart 1930 dan itibaren Kütahya hattında Balıkesir istikametinde açılacak (40) kilometrelik Tav-

şanlı -Değirmisaz hattından mayıs 1930 gayesine kadar tahassül edecek varidatın dahil olmadığını ehemmiyetle kaydetmek icap eder.

*Devlet Demiryolları ve Limanları Umumî
İdaresi tarafından 1929 malî senesi iptida
sına işletilmekte olan hutut*

Haydarpaşa - Ankara :	577	(Şube hatları dahildir)
Eskişehir - Yenice :	730	» » »
Ankara - Kayseri :	380	
Kütahya - Tavşanlı :	51	
Samsun - Zile :	215	
Erzurum - Sarıkamış :	261	
	<u>2364</u>	

kilometre idi. Senenin ilk ayı içinde bu miktara 1928 malî senesi zarfında mübayaa edilmiş olan (68) kilometrelik Mersin - Tarsus - Adana Eylül 1929 zarfında 143 kilometrelik Fevzipaşa - Gülbaşı ve şubat 1930 da 130 kilometrelik Kayseri - Şarkışla hatları iltihak etmiş ve yukarıda da arzedildiği veçhile (40) kilometrelik Tavşanlı - Değirmisazda mart 1930 zarfında işletmeye açılmış olacaktır. Şu halde

malî sene iptidasına 2364 kilometre ile giren Devlet Demiryolları sene sonunda 2615 kilometreye varmış olacaktır.

Büyük Meclisin kuvvetli muzaheretini ile Hükümetin takip ettiği demiryol programı günden güne hedefine yaklaşmakta ve her sene hatlarımız küçük görülmiyecek nisbetle artmaktadır. Bu tezayüdün en büyük neticeleri 1930 senesinde tezahur edecektir. Filhakika bu sene üzerinde çalışmakta olduğumuz altı istikametden ilerliyen hatlardan ikisinin gayelerine erdiği ve ikisinin de mühim birer merhalesinin atlandığı görülecektir. 1930 senesinde işletme şebekemize iltihak edecek hatlarımız şunlardır :

Şarkışla - Sivas	:	92
Değşirmisaz - Balıkesir	:	162
Irmak - Çankırı	:	104
Gölbaşı - Malatya	:	100
		468

Bu miktara resmen işletmeye açılmamış olmakla beraber hat döşenmiş ve üzerinden münakalât icra edilmiş olan Filyosta (70) ve Samsun - Sivas hattında Zileden itibaren (35) kilometrelik kısımları da ilâve etmek lâzım gelir.

İşte 1930 bütçesine işletme varidatının miktarı konulurken bu hesap ve mülâhazat nazarı dikkate alınmış ve mezkûr sene varidatı (16 500 000) lira olarak tahmin edilmiştir. Gerek 1929 varidatı ve gerek yukarıda teşrih edilen sebepler ve memleketimiz ziraat ve sanayiinin tedrici inkişafı ve bu sene ekinin diğer senelere nisbetle fazlalığı mütalea edilirse bütçeye kanan rakamın fazla telâkki olunmıyacağı takdir buyrulur. Bütçesinin hakikî varidatından fazla kabartmamağı şiar edindiğini hemen her sene muhammen miktarın fevkinde tahsilâtı ile bilfiil ispat eden Umumî İdarenin 1930 senesi işletme varidatı için koyduğu rakamın istiksar edilemiyeceği aşikârdır. Varidat bütçesinin işletme varidatını gösteren birinci kısmı hakkındaki mütaleatı bitirmeden işletilmekte olan hatların varidat ve masarifinin ve neticesinin mukayesesini büyük bir memnuiyetle kaydetmek icap eder.

Masraf bütçesinin tetkikinden de müsteban olacağı veçhile, Devlet Demiryollarının işletme umumî masrafı (11 930 000) lira olarak tahmin edilmiştir. Kısmen inşaat işlerini de tedvir etmekle beraber umumî idare masrafını teşkil eden (730 000) lira ile mübayaa taksiti olan (3 200 000) lira da buna ilâve edilirse işletme varidatı ile kapa-

nacak umumî masraf (15 860 000) liraya baliğ olmaktadır.

Şu halde işletilmekte olan hatlar bütün kendi masraflarını kapattıktan sonra inşaata (640 000) lira raddesinde bir yardım temin etmektedir. Bu rakam az görülmemelidir. Evvelce Anadolu - Bağdat hattının iki, iki buçuk milyonu geçmiyen fazla varidatı ile mübayaa tasdikini temin edilip edilmeyeceği tereddüdü mucip olmakta ve yeni yaptırılmakta olan hatlar için zarurî bir açık kabul edilmekte idi. Buna rağmen gerek eski hatlarımız ve gerek bunlara inzımam eden yeni demiryollarımız mübayaa taksitini kâmilten tediye ettikten ve (400 000) lira açık veren Erzurum - Sarıkamış hattının bu açığını kapattıktan ve Umumî idare masrafına da karşılık teşkil eyledikten sonra inşaata da (640 000) liralık bir yardım sahası bırakması hakikaten göüs kabartacak bir neticedir. Geçen 1929 bütçesinde varidatın ikinci muhtelif hasılât faslı ve 4 üncü Haydarpaşa Liman ve Rıhtım varidatı maddelere tefrik edilerek gösterilmiş ise de tatbikatta pek birbirine memzuç olan bu varidatın tefrikinden amelî bir faide elde edilememiş olduğundan 1930 varidat bütçesinde bu maddeler açılmamıştır.

Mersin - Tarsus - Adana hattı hasılâtı ile yeni işletmeye açılacak hatlar varidatı geçen sene ayrı birer fasılda gösterilmiş ise de bu sene bu hatlar hasılâtı umumî işletme varidatı meyanına almdırsene Büyük Millet Meclisince Sivas - Erzurum hatlüzum görülmemiştir. Varidat bütçesinin ikinci kısmını inşaat masrafına karşılık olan varidattır ki, bilhassa iki noktada toplanır. Biri mukaveleleri mucibince inşaat gurupları ve müteahhitlere açılan veya açılacak krediler diğeri umumî bütçeden muavenet olarak muhassas mebalığıdır.

Kredi miktarı 1930 senesi için (8 830 000) lira olarak tahmin edilmiştir. Bunun müfredatı şudur :

1 - Yülyüs Berger mukavelesi mucibince Hükümet lehine 1930 temmuzunda (16 250 000) marklık bir kredi açacak ve şirket evvelce aldığı avansları bu sene zarfında iade edecektir.

Buna binaen, inşası bu şirkete verilen hatlar üzerinde şirketin önümüzdeki sene (10 000 000) liralık bir iş yapacağı tahmin edilmektedir. Bu işe mukabil mukavele mucibince tediye edeceğimiz para (5 850 000) liradan ibaret olup mütebaki (4 150 000) lira kredi şeklini almaktadır.

2 - Foks Brothers, Kayseri istasyon atelye tesisi

satırnı deruhte eden bu şirketle evvelâ mün'akit mukavelenin tadil zarureti hissedilmiş ve şirketle vukubulan temas neticesinde uzlaşma temin edilecek mukavele evvelki malî esaslar dairesinde geçen günden bunlar hakkında da yeniden fasıl ihdasına tının inşasına mezuniyet verilmiş olduğundan Kayseride yapılacak atelyenin şarka doğru ilerileyecek hatlarımızın hakikî ihtiyacına tekabül etmiyeceği ve yeni atelyenin Sivasta tesisinin daha zarurî olacağı düşünülmüş ve Kayserideki atelye inşaatından vez geçilmiştir. Şirkete buna mukabil Ankara istasyon tevsiyatının inşası ile bazı inşaat noksanlarının ikmali ve Sivastaki atelyenin tesisine kadar bütün hatlarımız ihtiyacını temin edecek Eskişehir atelyesinin takviyesi işi tevdi olunmuştur. Ankara istasyonu halen günün meselesi olmak istidadını göstermiştir. Bu cihet şehrin imar plânında ehemmiyetli bir mevkiî haiz olduktan başka hattın Sivasta müntehi olması dolayısıyla nakliyatın tezayüdü ve birtaraftan Samsun hattı ile teessüs edecek rabıta ile diğer taraftan Irmak - Ereğli hattının hitamı takdirinde iki cihetten Karadenize bağlanarak ehemmiyetinin tezayüdü ve bitmeğe yaklaşan Kayseri - Ulukışla hattının açılması üzerine bu yolu takip edecek olan Londra - Kahire, Londra - Bağdat ekspreslerinin duracağı olması Ankara istasyonuna hususî bir ehemmiyet ve kıymet verecektir.

Ankara istasyonu; eski Anadolu hattının bir münteha istasyonu mahiyetinde ikinci hatta üçüncü derecede ehemmiyeti haiz bir şekilde iken tesis edilmiş olan bu günkü vaziyeti ile bütün bu münakale ve muvasaleyi icra imkânsız kalacağından iki senelik bir müddet zarfında izah edilen hatların ikmali ile beraber bunun da intacı FOKS mukavelesinin mephus yeni tadilatı ile temin olunmuştur. Yeni tadilat mevzu ve müddetten gayri hususat için büyük bir değişikliği ihtiva eylememekte ve Hükûmete yeni bir külfet tehmil etmemektedir.

1930 senesinde yapacağımız teziyat eski mukavelede olduğu gibi (790 000) liraya yaklaşacak ve buna mukabil şirketin yapacağı iş te mukabili bono ile temin edilmek üzere bu miktarın bir buçuk misli fazlası ile (1 970 000) lirayı bulacaktır. Aradaki farkı teşkil eden (1 185 000) lira da bu şirket tarafından Hükûmet lehine temin edilecek kredi olarak bütçenin iradına alınmıştır.

3 - (5 330 000) lirayı bulan yukardaki iki krediden mütebaki (3 500 000) liraya gelince bu da Sit grubundan müdevver ve doğrudan doğruya

Umumî İdare tarafından yaptırılmakta olan Kayseri - Sivas ve Turhal - Sivas hatları müteahhitlerine yaptıkları işin yüzde ellisinin tediyesi ve yüzde ellisinin bono ile tesviyesinden mutahassıldır. Bu kısımlar üzerinde 1930 inşaatı (7) milyon tahmin edildiği için nisfının krediye ilâvesi zarurî görülmüştür.

Umumî bütçeden muavenet faslı geçen seneden (300 000) lira noksanı ile umumî bütçe de Nafia Vekâleti tahsisatı arasına konmuş olan (27 900 000) liranın Devlet Demiryolları bütçesine aynen irat şeklinde naklinden ibarettir.

Bu suretle Devlet Demiryolları ve Limanları Umumî idaresinin 1930 varidatı bütçesi (53 230 000) lira olarak vücade getirilmiştir. Bu meblâğ her ne kadar geçen sene bütçesi umumî yekûnuna nazaran (1 220 000) lira kadar noksan isede bu fark yukarıda da izah edildiği veçhile hakikî işletme varidatından tahassül etmeyip geçen sene bütçesindeki kredi miktarının bu seneye nazaran (3 194 000) lira fazla ve işletme varidatının yukarıya tavzih edildiği veçhile (2 274 000) lira noksan olmasından ve umumî bütçeden (300 000) lira noksan muavenet edilmesinden mutahassıldır.

B: Masraf

Devlet Demiryolları ve Limanları Umumî idaresi her malî seneye iktisat ve tasarruf prensiplerine daha uygun bir bütçe ile girmektedir. Geçen 1929 senesinin umumî idare masrafını muhteva birinci kısmı (757 640) ve işletme masrafını ihtiva eden ikinci kısmı da (10 778 000) lira idi. Bu sene takdim edilen bütçe projesine nazaran birinci kısım (27 640) lira noksanile (730 000) ve ikinci kısım da (1 152 000) lira fazlası ile (11 930 000) liradır.

Yukarıdanberi tafsil edilmekte olan Umumî İdarenin işletmekte olduğu hututun günden güne tezayüdü karşısında umumî idare merkezî teşkilât ve masrafının artması ihtiyacı tabiisine rağmen birinci maaş ve ücret faslı geçen seneye nisbetle (39 840) lira noksandır. Bu fasıl dahilindeki maddelerde murakkam tahsisatın geçen senekine nisbetle farkları Anadolu - Bağdat işletme müdürlüğünün lağvi dolayısıyla umumî idare emrine alınan ve muhassasatları muvakkat memurlar maddesinden tesviye edilen memurlardan bir kısmının kadro dahiline alınması ve bir kısmının da müddeti hizmetlerine göre ikramiye itası suretile vazifelerine nihayet verilmesinden münbaistir.

İkinci ikramiye faslı geçen seneki tahsisatın ay-

midir. Üçüncü idare masrafları faslının yekûnu geçen seneye nispetle (28 500) lira fazladır. Bunun sebebi şebekenin artmasına binaen harcırah tahsisatının (6 000) lira arttırılması ve yeni hatlara sür'atla mütehasıs memur yetiştirilmesi için 929 senesinde asgarî bir hadde tenzil edilmiş olan

Şimendifer mektebi talebe adedinin tezyidi için bu maddeye (20 000) lira ilâve edilmesi; kırtasiye, matbu evrak ve mecmua bedelinin ihtiyaç nispetine (6 000) lira ve mahkeme masrafının (500) lira çoğalmasdır. Bu (32 500) lira fazlalığa mukabil merkezî teşkilât yeni yapılan binalar dolayısıyla icardan kurtarılmış olmasından dolayı 3 üncü maddeden (4 000) lira tasarruf edilebilmiş ve bu suretle fasıl yekûnu geçen seneye nispetle (28 500) lira fazlasile (110 00) lira olarak vücuda getirilmiştir.

4 üncü fasıl geçene nispetle (10 000) lira nokсандır. Bu fasıldan paramızın kıymetini muhafaza ve deviz buhranını izale için İera Vekilleri Heyetince vazedilen esasata uyularak Avrupa tetkik ve tahsil masrafı umumî idare namına halen tetkik ve tahsilde bulunanların masrafları ile senesi içinde hadis olacak zarurî vaziyetlere tekabül eyleyebilmek üzere asgarî bir hadde tenzil ve geçen seneye nispetle (15 000) lira tasarruf edilmiş buna mukabil tahsisatı kâfi gelmiyen beynelmilel şimendifer kongrasına iştirak maddesine (5 000) lira ilâve edilmiştir. 4 üncü madde yarış ve Islâhı nesli fers Cemiyetine yardım olarak verilecek (30 000) lira da dahil olduğu halde sabıkının aynıdır. Diğer maddelerde de bir tebeddül yoktur.

Yukarıda da işaret edildiği üzere umumî idare maaşat ve masarifini muhtevi birinci kısım tahsisatının geçen seneye nispetle (27 640) lira noksan olması tahmin edilmiştir.

İkinci kısım işletme masarifidir. Bu kısımda bahsedilen (1 152 000) lira fazlalık iki mühim zaruretin tabîi bir neticesidir. Birincisi varidat kısmında yazıldığı veçhile 1930 senesinde şebekeye (468) kilometrelik yeni hattın iltihak etmesidir. Halen işlemekte olan hatların tulüne nispetle bu fazlalık % 17,9 nispetinde bulunmakta olmasına göre masrafın aynı nispette artması makul ve zarurî bir tezayüttür.

İkincisi varidatın artmasının masrafa tabîi olan tesiridir. Varidatın artması nakliyatın tezayüdünden doğar ve nakliyatın tezayüdü ise yeni trenler tahriki zaruretinin istilzam ettirir. Bunun tevliht

edeceği neticeler, şüphe yokki kilometre ikramiyelerinin artması; yağ, kömür istihkakının çoğalması lokomotif ve vagonların hat ve köprüler tamiratının mahsus bir nisbette yükselmesi ile tecelli eder. Yalnız bu son sebep geçen seneye nispetle yüzde on altı derecesinde bir fazlalık gösteren bu sene varidatına nazaran masrafın bu nisbetten yeni hatlardan mutahassıl varidata ait olan yüzde onu tenzil edildikten sonra mütebaki yüzde altısına yakın bir derecede artmasını intağ etmesi icap eder. Bu nisbette birinci sebep için mevzu yüzde on yedi, dokuz da ilâve edilirse bu seneki masrafın geçen senekinden yüzde yirmi üç, dokuz fazla olabileceği kabul edilebilir. Halbuki umumî idarenin bu sene teklif ettiği işletme masrafındaki (1 152 000) lira fazlalık geçen seneki masrafa göre yüzde on, altı nisbetini bile bulamamaktadır. Eğer bu miktardan umumî idare masrafında ait birinci kısımdaki noksan çıkarılarak hesap edilirse fazlalığın nisbeti ancak (yüzde sekiz, 8) tenezzül eder.

Bu nisbetin kabule şayan olan fazlalık nisbetinden yüzde on beş noksan olduğu derpiş kılmır ve mukayesede nazarı dikkate alınmıyan malzeme fiyatlarındaki tezayüt de nazarı dikkate alınırsa bütçenin tanziminde hakikaten bir iktisat ve tasarruf zihniyetinin hakim olduğuna tereddüt edilemez.

Bu kısmın müfredatına gelince: 5 inci maaşat faslı geçen seneye nispetle ancak (350 000) lira arttırılmış ve aynı sebepten altıncı ikramiye faslı geçen senekinin (25 000) lira fazlasile teklif edilmiştir. İdare masarifi kısmında hattın uzaması dolayısıyla çoğalması zarurî olan kilometre ikramiyeleri hasebile harcırah maddesine (65 000) kırtasiye ve demirbaş tamir ve tevedidine (10 000) ner bin memur ücretleri ile muayyen nisbeti dairesinde artan memurun tasarruf sandığı hissesi, şimendifer mektebi ve Eskişehir aile mektebi iâşe ve masarifi ile sıhhî muavenet maddesine (15 000) lira ve müteferrik masraflara (2 000) lira fazla konulmuş buna mukabil mahkeme masrafı ve aidat, zarar ve ziyan geçen seneki masarife kıyasen (1 000) ner lira tenzil ve işletmeden gayri melhuz masrafa lüzum görülmiyerek bu maddeden (3 000) lira tasarruf edilmiş ve fasıl yekûnu (1 000 000) lira olarak tespit olunmuştur. Geçen senekinden fazlalığı (120 000) liradır.

Geçen senekine nispetle asıl mühim fark gösteren ve göstermesi de pek tabîi olan fasıl fark gösteren ve göstermeside pek tabîi olan fasıl işletme masrafını muhtevi sekizinci fasıldır. Şim-

diye kadar tafsil edilen esbaba binaen bu faslın kömür ve yağ bedeli, lokomotif ve vagonlarla hat- tın tamirine ait olan ilk üç maddesinden birin- cisi (175 000), ikincisi (150 000) ve üçüncüsü (300 000) lira fazla olmak ve diğer maddeler ge- çen senekinin aynı bulunmak üzere fasıl yekûnu ge- çen seneki yekûn olan (5 430 000) liradan (625 000) lira fazlasile (6 055 000) liraya çı- karılmıştır.

9 uncu sigorta ücret ve sermayesi faslı; demir yollarının şimdiye kada tedricen toplanan sigorta primleri harici sigortalardan istianeyi gittikçe azaltacak bir mahiyet iktisap ettiğinden gesen se- nekinin yarısı olarak (50 000) lira teklif ve talep olunmuştur.

Masraf bütçesinin 3 üncü kısmı inşaattır. Bun- lardan ücret ve yevmiyeler faslı görülen zarurete binaen (30 000) lira fazlasile (200 000) li- raya çıkarılmıştır.

Asıl inşaat masrafını muhtevi 11 inci fasla mevzu tahsisatın hesabında esas olan avamil biri mukavele mucibince gruplar ve müteahhitler tarafından inşa edilmekte olan hatların inşa ve malzemesinin mübayaaya ve diğeride bunlara ait malzemenin idarece deruhte edilen gümrük ve nakliye ücretleri istimplâk, istikşaf masrafları, he- nüz işletmeye açılmamış olan hatların işletme ma- sarifi ile peyderpey işletmeye teslim edilen yolla- rın noksanlarının ikmalî de dahil olmak üzere alelûmum mürakabe masrafını teşkil eder. Bu faslın mukaveleler ve bunlara müteferri ahkâm ile umumî idarece 1930 senesine isabet etmesi icap eden hakiki masraf yekûnünü (41 820 000) liraya baliğ olmakta isede; (18 490 000)lira olan İsveç gurubu ve (7 000 000) lira tahmin edilen sitten müdevver Kayseri Sivas ve Turhal - Sivas inşaatın- dan (4 600 000) liralık bir tasarruf tahmin edildi- ğinden ve bütçenin muvazenetini de ihlâl etmemek üzere inşaat için (37 170 000) lira tahsisat konul- muştur.

Yalnız mukavelelerin tahmil ettiği vecaip karşısında iş yapıldığı takdirde tahsisat fikdânın- dan dolayı bedelinin tediye edilmemesine imkân olmıyacağından bu vaziyetin tehaddüsünde tahsi- sattan fazla tediye edilmesine mecburiyet hasil

olan mezkûr (4 600 000) lira ile stok malzeme it- harı için (400 000) lira ki ceman (5 000 000) lira- lık fazlalığın kredi ile mübayaat veya kısa vadeli istikrazlarla temini ve Maliye Vekâletinin bu mü- bayaat ve istikrazata kefaleti için geçen sene oldu- ğu gibi kanuna bir madde ilâve edilmiştir.

Masraf bütçesinin son faslı Anadolu ve Mersin - Tarsus - Adana hatlarının mübayaaya taksitidir. Geçen senekinden (200 000) lira fazla olan bu fasıldaki tezyüt. İsviçre franğı olarak tediyesine mecbur olduğumuz taksit miktarının geçen seneye nazaran (400 000) frank fazla olmasından ve İsviç- re frangının tereffüünden neş'et etmektedir.

C: Bütçe kanunu

Kanunun bir ve ikinci maddeleri yukarıdaki fıkralarda terşih edilen masraf ve varidatın alel- usul kanunu medenide ifadesi için konulmuştur. «3» üncü madde şimdiye kadar kanun ve nizamlara müsteniden mer'iyet kesbetmiş olan tariflerin 1930 senesinde mer'iyetinin devamını temin etmektedir. Bu maddeye yeni bir hüküm olmak üzere yalnız inşa safhası ikmal edilmiş veya devam etmekte bulunmuş olup henüz işletilmeye açılmamış olan hatlar üzerinde yapılacak nakliyattan istifa edilen ücretlere kanunî bir mahiyet izafesi için yeni bir muvakkat tarife tezyil edilmiştir.

«4» üncü madde, Umumî İdare ve şubatının kadrolarını gösterir. Devlet memurları maaşlarının tevhit ve teadülüne dair kanun ahkâmına tevfikân vücuda getirilicek olan kanun için hazırlanan projedeki esaslar dairesinde Umumî idare memur- larının adet kadrosu kanuna raptedilmiştir. Mu- vakkat memurlar ile ne adet ve ne ücret itibarile kadroya raptına imkân olmıyan sanatkâr, amele, hademe ve işçilerin kadrosunun tespitine Umumî idarenin salâhiyeti teyit olunmuştur.

«5» inci madde, masraf esbabı mucibesinde tav- zih edilen fazla inşaat ve stok malzeme bedelinin tediyesini temin için geçen seneki kanunun «4» üncü maddesinin, yalnız salâhiyet miktarı (1 000 000 lira tenzil edilerek aynen naklinden ibarettir.

Altı, yedi ve sekizinci maddeler her kanuna konması mutata olan ve kanunun muayyen eşkâlini tamamlamaya matuf bulunan maddelerdir.

Bütçe Encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Bütçe Encümeni
Karar No. 108
Esas No. 1/661

21/V/1930

Yüksek Reisliğe

Devlet Demiryolları ve Limanları idaresinin 1930 senesi varidat ve masraf bütçeleri 53 230 000 lira olarak teklif olunmuştur.

1929 varidat bütçesi 54 450 000 lira olarak görülmesine nazaran 1930 senesinde 1 220 000 lira bir noksanlık görülmekte isede bu vaziyet 1929 varidat bütçesinde mukaveleleri mucibince inşaat guruplarınınca ve müteahhitlerce açılan ve açılacak olan kredi faslında görülen 12 024 000 lira yerine bu defa mukaveleleri muktazası olarak 8 830 000 yani 3 194 000 lira noksan konulmasından ileri gelmekte olup hakikatte aşağıda zikrolunacağı veçhile takriben beş yüz kilometroya yakın yeni hatların münakaleye küşadı ve bunların istilzam ettirdiği memur ve vesaiti nakliye, kömür, yağ masarifi, yol ve mebanî tamirâtı bedelâtı gibi bir çok masarifi icrası esbabile bir milyon yüz yirmi bin lira derecesinde bir fazlalık mevcut bulunmaktadır. 1930 senesi varidat bütçesinde işletme hasılatında 1929 senesine nazaran 2 993 000 lira fazla görülmekte olup yapılan tetkikat neticesinde bilhassa bu sene memlekette görülen feyz ve bereket tesirile bu miktarın fevkinde bir hasılât elde edilmesi ihtimal dahilinde görülmüş, diğer fasıllarda şayanı zikir bir tahavvül görülmemiş yalnız altıncı fasılda yukarıda arzolanduğu veçhile mukavele nameleri mucibince idareye açacakları kredi miktarı hesaba müsteniden ve geçen seneye nisbetle 3 194 000 lira noksan ile 8 830 000 lira vazolunmuş ve 7 inci fasıl ise geçen seneye nisbetle 300 000 lira noksan ile 27 900 000 lira konarak varidat bütçesi ceman 53 230 000 lirada bağlanmıştır.

Masraf bütçesinin tetkikinden teadül ve tevhibi maaş kanununun madde mahsusasına müsteniden idaresince ihzar olunmuş kadro ve kanun lâyihası, senei atıye zarfında müstakil bütçelerle idare olunan devairin yediğesine muvazi olarak birer kadro meydana getirebilmeleri düşüncesiyle gelecek seneye terk ve 1929 kadrosuna yeni hatlar münasebetile istihdamı lâzım görülen memur ve müstahdemleri ilâve suretile tedviri ümür olunması tasvip olunmuş ve teklif olunan bütçe kanunundaki dördüncü madde tayyedilmiştir.

Masraf bütçesinin fasıl ve maddeleri üzerinde yapılan tetkikat neticesinde (A) cetvelinde görülen bazı zam ve tenkisler neticesinde yekûnu 53 125 000 lira olarak tespit edilmiştir.

Devlet Demiryolları İdaresinin umumî bütçesini tetkik esnasında bilhassa yeni yapılmış ve üzerinde bilerek bilmiyerek gayri iktisadî mütaleası yürütülmüş ve işletilmeleriyle daima Devlete bir bar teşkil eyliyeceği söylenmiş olan hatlarımızın pek az bir zaman içerisinde bhusus henüz mün-tehi noktalarına vasıl olmadan varidat temin eylemeğe başladıkları ve bu sene zarfında müdüriyeti umumiyenin kanunu mahsusı mucibince itasına mecbur olduğu Anadolu, Mersin, Tarsus, Adana hatları ile Haydarpaşa limanı mübayaa bedeli olan 3 200 000 lirayı itadan maada işletme idaresinin inşaat idaresine altı yüz bin liraya yakın bir miktar ile muavenete geçmesi yeni Cümhuriyet şimendiferlerinin yakın bir âtide ümidimizin haricinde birer menbaî varidat haline gelecekleri kanaatine vasıl olunmuş ve Umumî Heyetin tasvibine arz olunmuştur.

Bütçe En. Reisi	Reis Vekili	M. M.	Âza	Âza	Âza	Âza
İstanbul	Bursa	Aydın	Gaziantep	Burdur	Diyarbakir	Erzurum
<i>Fuat</i>	<i>Muhlis</i>	Mühendis	<i>Remzi</i>	<i>Vahit</i>	<i>Rüştü</i>	<i>H. Aziz</i>
		<i>Mitat</i>				
Âza	Âza	Âza	Âza	Âza	Âza	Âza
Elâziz	Isparta	Konya	Kütahya	Maraş	Tokat	Yozgat
<i>H. Tahsin</i>	<i>Mükerrem</i>	<i>H. Hüsnü</i>	<i>Niyazi Asım</i>	<i>Behçet</i>	<i>Şevki</i>	<i>S. Sırrı</i>

Devlet Demiryolları ve Limanları Umumî İdaresinin 1930 mali senesi bütçe kanun lâyihası

Hükûmetin teklifi

MADDE 1 — Devlet Demiryolları ve Limanları Umumî İdaresinin 1930 malî senesinin masrafları için merbut (A) işaretli cetvelde gösterildiği veçhile (53 280 000) lira tahsisat verilmiştir.

MADDE 2 — Mezkûr idarenin 1930 mali senesi masraflarına karşılık olan varidat (B) cetvelinde yazıldığı üzere (53 280 000) lira tahmin olunmuştur.

MADDE 3 — Devlet Demiryolları ve Limanları Umumî İdaresi tarafından işletilmekte olan demiryolların bütün varidat ve hasılâtının; bunlara mahsus kanunlar ve nizamnamele dairesinde tahsil ve iradına devam olunur.

Erzurum - Sarıkamış ve şubaları demiryolları için 1929 bütçe kanununun 3 üncü maddesine merbut (C) işaretli umumî tarife ahkâmı 1930 senesinde dahi mer'idi. Bu tarifede tenzilât icrasına Nafia Vekili mezundur.

Yeni inşa edilen Demiryollarından resmen işletilmeğe açılmayanlar üzerinde merbut (F) işaretli muvakkat tarife mucibince ücret alınmak şartile nakliyat icra edilebilir.

MADDE 4 — Umumî İdare, işletme ve inşaat merkez memurlarının Devlet Demiryolları ve Limanları Umumî İdaresi ücret ve yevmiyeler kanununun ikinci maddesi mucibince tanzim edileñ adet kadrosu merbut (D) işaretli cetvelde gösterilmiştir.

İnşaat merkez haricî memurları ile muvakkat memur ve müstahdemler ve amele, işçi kadroları umumî idarece ihtiyaca göre tespit ve tadil edileektir.

MADDE 5 — İsveç gurubuna ihale edilmiş olan hatlarla Samsun - Sivas, Kayseri - Sivas hatlarının inşası ve ihtiyat malzeme idharı için Devlet Demiryolları ve Limanları Umumî idaresi; ihtiyaç halinde bütçenin 11 inci faslına mevzu tahsisata ilâveten (5 000 000) liraya kadar daha sarfiyat icrasına ve meblağı mezburun karşılığını temin için kısa vadeli istikraz aktine ve kredi ile mübayaat icrasına ve Maliye Vekili de bu istikraza ve mübayaata kefalete mezundur.

Bütçe Encümeninin tadili

MADDE 1 — Devlet Demiryolları ve Limanları Umumî İdaresinin 1930 malî senesinin masrafları için merbut (A) işaretli cetvelde gösterildiği veçhile (53 123 000) lira tahsisat verilmiştir.

MADDE 2 — Mezkûr idarenin 1930 mali senesi masraflarına karşılık olan varidat (B) cetvelinde yazıldığı üzere (53 230 000) lira tahmin olunmuştur.

MADDE 3 — Aynen kabul edilmiştir.

Tay edilmiştir.

MADDE 4 — Aynen kabul edilmiştir

MADDE 6 — Mülga Anadolu - Bağdat Demir-Yolları ve Haydarpaşa Liman ve Rihtım İdaresinin 1341 bütçe kanununun 4,10,11 ve 1926 bütçe kanununun 6 ve 7 inci maddeleri 1930 malî senesinde de kemakân mer'idir.

MADDE 7 — Bu kanun 1 haziran 1930 tarihinden muteberdir

MADDE 8 — Bu kanunun ahkâmını icraya Nafia ve Maliye Vekilleri memurdur.

30/4/930

Bş. V.	Ad. V.	M. M.	Da. V.
İsmet	M. Esat	M. Abdülhalık	Ş. Kaya
Ha. V.	Ma. V.	Mf. V.	
Dr. T. Rüştü	Ş. Saracoğlu	Cemal Hüsnü	
Na. V.	İk. V.	S. İ. M. V.	
Recep	Şakir	Dr. Refik	

Tay edilmiştir.

MADDE 5 — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6 — Aynen kabul edilmiştir.

A - Cetveli

Fasıl	Madde	Muhassasatın nev'i	1930 senesi için	
			Hükûmetçe talep edilen	Encümençe kabul edilen
		<i>Birinci kısım — Umumî İdare</i>		
1	Ücret ve yevmiyeler			
	1 Daimî memur ve müstahdemler		480 000	480 000
	2 Muvakkat memur ve müstahdemler		30 000	20 000
	3 Murakıplık masrafı		10 000	10 000
	Fasıl yekûnu		520 000	510 000
2	Memurin ikramiyesi		20 000	20 000
3	İdare masrafları			
	1 Harcırah		16 000	16 000
	2 Umumî idare namına şimendifer mektebine gönderilecek hareket şakirtleri		25 000	25 000
	3 Mebani icarı ve memurin ev kirası		1 000	1 000
	4 Kırtasiye, matbu evrak, mecmua bedeli		16 000	16 000
	5 Demirbaş tamir ve tedidi		5 000	3 000
	6 Posta, telgraf, telefon ücretleri ve ilân masrafları		3 000	3 000
	7 Mebaninin mahrukat, tenvirat ve tathirat ve mevadî müstehlike masrafları ve ve mualecat bedeli		10 000	10 000
	8 Mahkeme masrafları ve aidat		1 000	1 000
	9 Zarar ve ziyan		1 000	1 000
	10 Memurin tasarruf sandığına, memur ve müstahdemler ve ailelerinden hasta olanlara muavenet ve cenaze masrafı		30 000	30 000
	11 Müteferrik masraflar		2 000	2 000
	Fasıl yekûnu		110 000	108 000
4	Mütenevvi masraflar			
	1 Temsil masrafı		5 000	5 000
	2 Gayrı melhuz masraflar		35 000	35 000
	3 Avrupa tetkik ve tahsil masrafı		25 000	27 000
	4 Beynelmîl şimendiferler kongresine iştirak masrafı		10 000	10 000
	5 Semplon ekspresinin açığından Türkiye hissesi		5 000	3 000
	Fasıl yekûnu		80 000	80 000
	Birinci kısım yekûnu		730 000	718 000

Fasıl	Madde	Muhassasatın nev'i	1930 senesi için	
			Hükümetçe talep edilen	Encümençe kabul edilen
		<i>İkinci kısım — İşletme masrafları</i>		
5		Ücret ve yevmiyeler		
	1	Daimî memur ve müstahdemler (şimendifer mektebi kurs muallimleri ücretleri dahildir.)	4 350 000	4 350 000
	2	Muvakkat memur ve müstahdemler	250 000	200 000
		Fasıl yekûnu	4 600 000	4 550 000
6		İkramiye	225 000	200 000
7		İdare masrafları		
	1	Harcirah ve kilometre ikramiyeleri (şimendifer mektebindeki katar memurları ikramiyeleri dahilidir)	365 000	365 000
	2	Mebani icarı ve memurun ev kirası	60 000	60 000
	3	Kırtasiye matbu evrak ve mecmua bedeli	100 000	100 000
	4	Demirbaş tamir ve tedidi	150 000	140 000
	5	Posta, telgraf, telefon ücretleri ve ilân masrafları	10 000	10 000
	6	Mahkeme masrafları ve aidat	5 000	5 000
	7	Zarar ve ziyan	5 000	5 000
	8	Memurun tasarruf sandığına, Ş. M. mektebi iaşesine, Eskişehir, mektebine, memur ve müstahdemler ve ailelerinden hasta olanlara muavenet ve cenaze masrafı	275 000	275 000
	9	Müteferrik masraflar	30 000	30 000
		Fasıl yekûnu	1 000 000	990 000
8		İşletme masrafları		
	1	Mebani, muharrik ve müteharrik edevatın yağ, mahrukut, tenvirat, tathirat, sair müstehlik mevât masrafları ve mualece bedeli	2 575 000	2 575 000
	2	Muharrik ve müteharrik edevatın tamir masrafları	1 350 000	1 350 000
	3	Hat, köprüler ve telgraf hatlarının tamir masrafları	1 800 000	1 800 000
	4	Mebani tamir masrafı	170 000	170 000
	5	Lokomotiflerin manevre masarifi, elektirikli efektiriksiz işaretler masrafları	120 000	120 000

Fasıl	Madde	Muhassasatın nev'i	1930 senesi için	
			Hükümetçe talep edilen	Encümence kabul edilen
	6	Transit vagonlarının edevat tatili ücreti	25 000	20 000
	7	Kaza ve ticarî eşya hasarat ve zayıat tazminatı	15 000	10 000
		Fasıl yekûnu	6 055 000	6 045 000
9		Sigorta ücret ve sermayesi	50 000	50 000
		İkinci kısım yekûnu	11 930 000	11 835 000
		<i>Üçüncü kısım — İptidâî tesisat</i>		
10		İnşaat merkez dairesi ücret ve yevmiyeleri	200 000	200 000
11		İnşaat	37 170 000	37 170 000
12		Anadolu, Mersin - Tarsus - Adana hatları ve Haydar paşa liman ve rıhtımı mübayaa taksiti	3 200 000	3 200 000
		Üçüncü kısım yekûnu	40 570 000	40 570 000
		UMUMİ YEKÛN	53 230 000	53 123 000

B - Cetveli

Fasıl	Madde	Varidatın nev'i	1930 senesi için	
			Hükûmetçe talep edilen	Encümençe kabul edilen
		<i>Birinci kısım</i>		
1	İşletme hasılatı			
	1 Yolu		5 166 000	5 166 000
	2 Ağırılık		365 000	365 000
	3 Seyri seri		647 000	647 000
	4 Seyri hafif		9 095 000	9 095 000
	5 Tahmil ve ihraç		89 200	89 200
	6 Ardiye		18 000	18 000
	7 Kantariye		55 800	55 800
		Fasıl yekûnu	15 436 000	15 436 000
2	Müteferrik hasılat		249 000	249 000
3	Sıhhiye tevkifatı		135 006	135 000
4	Derince limanı hasılatı		80 000	80 000
5	Haydarpaşa liman ve rıhtımı varidatı		600 000	600 000
		Birinci kısım yekûnu	16 500 000	16 500 000
		<i>İkinci kısım</i>		
6	Mukaveleleri mucibince inşaat gruplarınca ve müteahhitlerce açılan ve açılacak olan kredi		8 830 000	8 830 000
7	Umumî bütçeden muhassas mebalîğ		27 950 000	27 900 000
		İkinci kısım yekûnu	36 780 000	36 230 000
		UMUMİ YEKÜN	53 280 000	53 230 000

F - Cetveli

İnşa edilmekte olan Devlet Demiryollarından resmen işletilmiye açılmıyan kısımlar üzerinde ameliyat katarları ile icra edilecek nakliyattan alınacak ücretleri gösterir muvakkat tarife

- 1) Yolcu:
Yolcu ve kilometre başına (3) kuruş.
- 2) Her nevi eşya ve malzeme:
Ton ve kilometre başına (7) kuruş.
(Kesirler asgarî 100 kilogram itibar olunur. Mukaveleleri ile meccanen nakli teahhüt edilen inşaat malzemesi bu tarife hükmünden müstesnadır.)
- 3) Araba, otomobil, kamyon ve emsali :
Beherinden kilometre başına maktuan (100) kuruş.
- 4) Hayvanat:
Beher baş için kilometre de (25) kuruş.

*
*
*

Umumî mevât:

- 1 - Kilometre kesirleri kilometreye iblağ edilir.
- 2 - Nakliyat, ameliyat katarlarının müsaadesi nisbetinde icra edilir.

Vesaiti nakliye kadrosu

Adet

1	Umumî müdürlük hizmet otomobili
11	İnşaat hizmet otomobili
11	Mağaza ve inşaat kamyonu
12	Mağaza ve inşaat daireleri yük arabaları
1	Sihhiye paytonu